

HDK – HÖGSKOLAN FÖR DESIGN
OCH KONSTHANTVERK

DET UNDERSÖKANDE STYGNET

*– om att fixa biffen och
åtta andra idiomatiska uttryck*

Ylva Persson / Textil - Kläder - Formgivning

Examensarbete:	15 hp
Program:	Konstnärligt kandidatprogram Textil – Kläder – Formgivning, HDK vid Steneby 180 hp
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	vt 2015
Handledare:	Birgitta Käll
Examinator:	Pasi Välimaa
Opponent:	Ida-Lovisa Rudolfsson och Anna Tegeström Wolgers

Abstrakt

Uppsats/Examensarbete:	15 hp Konstnärligt kandidatprogram Textil – Kläder –
Program och/eller kurs:	Formgivning, HDK vid Steneby 180 hp
Nivå:	Grundnivå/Avancerad nivå
Termin/år:	Vt/Ht/20xx
Handledare:	Birgitta Käll
Examinator:	Pasi Välimaa
Opponent:	Ida-Lovisa Rudolfsson & Anna Tegeström Wolgers
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)
Nyckelord:	Idiomatiska uttryck, modeord, ordspråk, broderi

Syfte:	Jag ville få större förståelse för språk, språkbruk och kommunikation i samhället i stort. Jag ville använda mig av broderi, en teknik som för tankarna till varaktigt och evigt i kontrast mot den flyktighet språket kan ha.
Teori:	Hur kan de historiska och till viss del konserverade uttrycken fräschas upp för att passa samtiden?
Metod:	Broderi, tryck, applikation och text
Resultat:	Nio broderade uttryck och en macka att stötta sig på.

Förord

Det här är resultatet av sjuttioåtta dagars arbete, tankar, stygn och svårbeslutade val.

Innehållsförteckning

- Abstrakt	s. 2
- Bakgrund	s. 5
- varför	s. 6
- vad	s. 6
- funderingar	s. 6
- Hur jag gick tillväga	s. 7
- tekniken	s. 7
- det ätbara	s. 8
- alla val	s. 9
- nio uttryck	s. 13
- materialen	s. 16
- kontexten	s. 17
- brodera stort och brodera större	s. 18
- inramning	s. 19
- Resultat	s. 20
- Reflektion	s. 31
- om tiden och handarbetet	s. 31
- Illustrationen och bilden	s. 31
- Slutord	s. 32
- Källhänvisningar	s. 33
- Tack till	s. 35

Bakgrund

I dagens samhälle är kommunikationen vårt främsta vapen. Vi slåss oftare med ord än med knytnävarna. Vi köper snarare varor med hjälp av lockande budskap än av behov. Vi sväljer hellre idéer med listiga formuleringar än med hot och krav.

Språket är en av de egenskaper som skiljer oss från djuren. Men varför gör vi det då så krångligt för oss? Varför säger vi ofta en sak när vi menar en annan?

Under hösten sökte jag klarhet i tolv stycken idiomatiska uttryck¹; tårta på tårta, klart som korvspad, lägga lök på laxen, bo på gräddhyllan, smidig som ett kylskåp, lägga rabarber på, sitta i smöret, mitt i smeten, vända på steken, lägga strumporna i gröt, blåst på konfekten och kaka söker maka. Tolv uttryck som låter "ätbara", eller för tanken till någon bukfullnad, men har en betydelse av helt annan karaktär. Språket är fullt av dessa "kryddor", men bara de invigda förstår betydelsen. I projektet låg en stor del av mitt fokus på att ta reda på historien bakom, betydelsen för och vem som kan ha myntat begreppen. Resultatet blev tolv broderade illustrationer, monterade i ett format som påminde om tallrikar eller tankebubblor.

[ett axplock av bilder från de tolv]

Mitt i smeten

Sitta i smöret

Lägga rabarber på

Vända på steken

¹ Ett fast uttryckssätt, består ofta av flera ord som i sin sammansättning får en specifik betydelse. Karaktäristiskt för uttrycken är att de låter som något men betyder något annat. *Nationalencyklopedin*

När vintern övergick i vår och projektet tog slut kände jag mig inte färdig, jag hade fått korn på något som jag inte ville släppa taget om. Jag ville fortsätta undersöka språket, hitta nya uttryck och ta vara på uttryck som jag ramlat över under det tidigare projektet, men framför allt ville jag vidareutveckla.

Varför

Jag ville ge mig in i världen av slang, ordspråk och idiomatiska uttryck.

Hitta likheter mellan olika språks idiom.

Jag ville förstå vilken roll valet av ord har och hur uttrycken kan ses som en avspegling av världen vi lever i. Jag ville få större förståelse för språk, språkbruk och kommunikation i samhället i stort.

Jag ville använda mig av broderi², en teknik som enligt mig för tankarna till varaktigt och evigt i kontrast mot den flyktighet som språket kan ha.

Vad

Jag ville prova på att ”mynta” hemmagjorda begrepp och uttryck.

Jag ville vrida och vända på de uttrycken som finns idag och se vad som händer när orden bytte plats.

Jag ville se vad som händer när man delar på uttryck. Blir det fortfarande förståeligt om bara halva uttrycket är kvar? Och vad händer om det fylls ut av något nytt?

Jag ville hitta ett sätt att sammanföra min bildvärld med det skrivna ordet och ge dem ett sammanhang att verka i.

Funderingar

Vad krävs för att dessa uttryck ska få fotfäste idag?

Behövs det en igenkänningsfaktor?

Vad är det som gör att vissa uttryck används mer frekvent än andra?

Hur kan de historiska och till viss del konserverade uttrycken fräschas upp för att passa samhället idag?

Hur kan jag få broderi och text att harmoniera med varandra så att båda får lika mycket plats?

Hur kan jag illustrera uttrycket så att både text och bild behövs för att gestaltningen ska bli förståelig?

² Broderi – ”Prydnadssöm mest enbart dekorativ uppgift”. Så beskrev NE uppslagsordet broderi när *Hemslöjd* läste på om saken 2010. ”Fullkomligt passé”. Så beskrev Malin Vessby den definitionen i vårt broderinumner som kom ut samma år. Kort därefter fick redaktionen ett mejl från NE:s Christine Hansson som lovade att konsultera kunniga personer och uppdatera artikeln. Och visst behandlas broderiet med mera respekt i dagens upplaga. ”Broderi, prydnadssöm, förr konstsoömnad, är den mest variationsrika tekniken inom textilkonsten”, så skriver NE idag.
Ordet. (2013). *Hemslöjd*, s. 13.

Hur jag gick tillväga

Tanken var att ta mig an detta mastodontprojekt, på sjuttioåttio dagar, genom det undersökande stygnet. Brodera mig igenom idiomatiska uttryck, kulturkrockar och missförstånd. Använda synålen likt en machete för att trockla mig fram och göra ordning i djungeln av obegripliga uttryck.

Tekniken

Jag tror att stygnet är ett redskap för eftertanke. Det krävs planering och efterforskning i färgval, placering och metod för att sätta rätt stygn på rätt plats. En tes som jag fått kött på benen av från både intervjuer med brodöserna Johanna Arnesson och Ida-Lovisa Rudolfsson.

(...) broderiet har en fördel som andra sätt att propagera saknar; tidsaspekten. Om budskapet ska bli klart kan det ta ett par veckor. Det ger andra förutsättningar för eftertanke och ett mer genomtänkt ställningstagande.³

Broderiet är en långsam teknik. Det är ett skönt komplement att ösa på med färg; att trycka, hålla och måla. Det händer saker under den långa tid det tar att brodera. Det är meditativt med ett så mekaniskt hantverk.⁴

Att brodera tar tid, men det handlar också om vördnad och eftertänksamhet inför arbetet, en omsorg som det talade ordet saknar i sin flyktighet.

[broderi från boken *Hem ljuva hem: och andra broderade budskap*]

I långt mer än hundra år har de smyckat väggar i kök och kammare och berättat om familj och kärlek, gudstro och flit, trofasthet och längtan. Jag har alltid fångats av bonader och har med åren skaffat en samling som är allt annat än måttfull. Även om de flesta är skickligt broderade så är det inte hantverket som mest fascinerat mig, utan de värderingar som på detta sätt trummades in i svenska hem. Denna kollektiva budskapsverkstad var som störst under 1900-talets första decennier, men på många håll har broderiet aldrig upphört. Oftast ger bonaderna mer eller mindre kloka råd och anvisningar för livet och det är just dem jag har koncentrerat mig på i denna bok. Generationer av svenskar har präglats av dessa budskap som sammantaget bildar ett slags instinktivt programförklaring till det svenska folkbygget. Bilda familj. Bygg ett hus. Ta hand om varandra. Var snälla. Och framför allt – arbeta hårt.⁵

Så som Wikström skriver i förordet till sin bok så ville även jag lyfta fram den glömda traditionen.

³ Malm 2013, s. 44 – 51

⁴ Borg 2011, s. 12 – 17

⁵ Wikström 2009, s. 1

Traditionen av etik och moral, av budskap som manade till förbättring och förändring. Jag ville använda mig av broderiet tillsammans med de ord och uttryck ofta förknippats med bonader som hängt över köksborden i arbetande hem. Jag ville få mina illustrationer och texter att väcka tankar och förmedla budskap om förändring. Som ett hommage till dåtidens brodöser.

Det ätbara

En av frågorna som jag stött på under arbetets gång är varför alla uttryck handlar om det ätbara, varför jag valt just mat, när det finns så många andra uttryck. Allt började med funderingarna kring vad ”klart som korvspad” faktiskt syftade på, då alla som någon gång kokt korv vet att spadet är grumligt och gråbeige.

Mat och det vi stoppar i oss är en del av vår kultur och det som ligger på våra tallrikar säger en hel del om den värld vi lever i. Ord och uttryck har formats kring vad vi haft för mat och vanor. Vad som varit vardag för adel och pöbel, vad det funnits mycket av och vad som ansetts fint och fult. Mat är en av de få konstanterna genom hela världshistorien, och genom hela livet. Vi behöver alla föda, det är bara utbudet och bristen på den som skiljer epoker, samhällsskikt och kontinenter åt. Mat är något som alla kan relatera till, oavsett kultur precis som Ayhan Aydin påpekar.

Mat får människor att mötas och bryta gränser. Som en granne till mig, en jamaicansk tant, som lärde unga turkiska kids att laga ”Jerk chicken”. (...) Vad är det vi gör när vi firar en tradition? Då lagar vi mat ihop. Det är ett kulturellt uttryck som ständigt förändras. Synen på smak och mat i sig anses sällan som ett kulturellt uttryck. Men faktum är att människor visar identitet och stolthet kring sin mat: ”jag äter det här och därför är det här jag”. Mat som konst.⁶

Gröt, sädeslag och kål var vardagsmat i ett fattigmanskök och kommer igen i många olika uttryck från förr ”den mer fett har än han behöver, han kaste somt i kålen” och ”gott mjöl har ock sin sådor”. Likaså var det många uttryck om konserverat och saltat som syftade på förmågan att kunna spara för framtiden. Till skillnad från uttryck om smör, mjölk och honung som var mat och dryck för ett högre stånd och förknippades därmed med lyx, paradiset och överflöd. ”Gråta över spilld mjölk” och ”när man får smör på brödet vill man ha ost ovanpå”.⁷

Man tog vad man hade i sin närhet, det som det var brist på fick högre värde och eftertraktas mer, så även idag. Men nu är mjölk och smör inte de finaste ingredienserna i våra kylskåp. Idag är det tiden som alla jagar; surdegskulturer, långkok och mikrobryggeri har blivit hög status. Hade tid funnits på konserv så hade den kostat mer än den dyraste kaviar.

Alla val

I projektets linda hade jag en redan påbörjad lista med alla uttryck som jag ramlat över, uttryck som fotvatten⁸, paltkoma⁹, gå som katten kring het gröt¹⁰ och många, många fler.

⁶ *Dagens Nyheter* 2015, s. 6

⁷ Wahlund 1990, s. 25, 58; Holm 1975, s. 233, 309

⁸ Restaurangbranschord för utspillt kaffe. Lindström, F. (2002 19 december). Värsta språket, *Sveriges television* kanal 2. Säsong 1, avsnitt 8 av 8.

⁹ Det fullständigt utslöcknade tillstånd av total kroppslig utmattning som inträder kort efter inmundigandet av ett stort antal pitepaltar – Marklund 1995, band 3

¹⁰ Att inte säga vad man menar i exempelvis en diskussion. Holm 1997, s. 123

Men då jag hade tagit de tolv bästa till höstens projekt upplevdes dessa uttryck som ratade, andra klassens uttryck och svårillustrerade. Det blev bara att börja om.

Och om började jag, på engelska, franska, latin, bravi¹¹ och ryska.

Uttryck som "cut the mustard"¹², "step on the juice"¹³, "alphabet soup"¹⁴ och "full of prunes"¹⁵. I en tanke om att ett nytt språk skulle vara som en ny vind som blåste genom projektet. Vinden blåste och blåste, men ingen klarhet kom ur den, snarare mer röra. Varför skulle jag byta språk, till språk jag dessutom inte kände mig bekväm i. Vad ville jag med det? Det blev som att jag gjorde en repris på hösten men på ett nytt språk.

Jag fick elakartade fjärilar i magen och hela projektet kändes som att de osade av gamla surdeggar¹⁶. Det fanns något i de utländska orden och uttrycken, som när det översattes till svenska, inte blev helt rätt, så som idiomatiska uttryck ofta beter sig.

Några av de uttryck som jag fastnade för och vill dela med mig av var följande:

"Ada udang di balik batu" Det finns en räka under varje sten. Om något som sägs med dolda intentioner. (indonesiska) Moore 2006, s. 93

"Pokazać komuś gdzie raki zimują" Visa någon var kräftorna övervintrar, att lära någon en läxa eller utvinna hämnd. (polska) Moore 2006, s. 47

"Pimaz kompe baghan" Den som äter rödlök luktar lök, finns som svenskt uttryck i formen "ingen rök utan eld". (braviska) Nader Saranson (personlig kommunikation, 23 februari, 2015)

"Roulé dans le burre" Bli rullad i smöret, om att bli lurad. (franska) Kerstin Adell Tardy (personlig kommunikation, 23 februari, 2015)

"Sobstvennyye korki luchshe, chem drugoye pirozhki" Egna skorpor är bättre än andras piroger. Tryggare att veta vad man har än vad man får. (ryska)

http://www.livet.se/ord/liknande/se_22109

Men de blev aldrig mer än en lista i anteckningsboken.

Med lite perspektiv på arbetet, kan jag se att jag fastnade mitt i kulturkrocken. Jag hade behövt ta ett steg tillbaka för att se vad som var framför mig.

¹¹ Ett språk som talas av ett folk mellan Pakistan och Indien

¹² Räckta till, hålla måttet. Främst i neg. betydelse: doesn't cut the mustard. Winter 1971, s. 126

¹³ Ge järnet. Winter 1971, s. 100

¹⁴ Nonsens, förvirrat tal. Winter 1971, s. 14

¹⁵ Livlig, energisk, på gott humör eller småtokig. Winter 1971, s. 69

¹⁶ Olösta frågor. Hellsing, Hellquist & Hallengren 2007, s. 726

Så jag gick tillbaka.

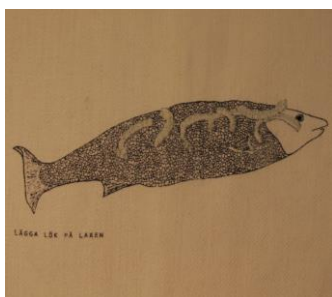
Tillbaka till mina gamla uttryck, de som jag redan en gång broderat. Jag sökte upp deras tidigare förlagor och luskade fram all deras historia. Mitt projekt skulle handla om att förnya och förändra de redan existerande uttrycken, så varför inte gå till pudelns kärna¹⁷ och arbeta därifrån med det materialet jag redan påbörjat.

Kaka söker maka

Under åren har "kaka söker maka" uttryckts på olika sätt, så som "aldrig så långt mellan bergen så råkas trollen", "det locket till den byttan", "en kråka sitter gärna hos andra", "halt och krumpen gör laget likt", "puska lösakar pärla", "lika barn leka bäst" och "ridande Sven vill ha åkande mö".¹⁸

Vissa i mer positiva ordalag än andra, och en del med rent hånfull klang. Men alla med samma innebörd, att ty sig till den som liknar en själv. 1617 finns det nedskrivet "findher kaka sin maka" och kakorna kan ha sitt ursprung från att man förr hängde upp hålkakorna i par för förvaring på stänger i taket.¹⁹

Lägga lök på laxen

"Lägga lök på laxen", är från 1500-talet och började sin väg som "lägg lök på" men genom en allitteration så lades "laxen" dit för att få en bättre rytm. Löken ansågs som skarp och frän i smaken och kunde omöjligt göra någonting bättre. 1620 finns löken omskriven såhär; "läggia andra menniskior een klack och een lök vppå baken och ährlige oskyldige

menniskior förtaala." I dag har löken både positiv och negativ klang, men den ursprungliga innebörden är att förvärra, förbittra eller öka klandret mot någon. Andra liknande uttryck är "strö salt i såren" och "lägga sten på börda".²⁰

Blåst på konfekten

"Blåst på konfekten", att bli av med något värdefullt på ett snöpligt sätt, något som man faktiskt förtjänat. Tros ha sitt ursprung i brädspelet vid namn

Rävspelet. Ett spel för två personer, där den ena spelar som räven och den andra har en flock med 20 får som ska korsa spelplanen. När räven tog ett får så blåste man på fåret, mest för att reta gallfeber på sin motståndare. Blåsten finns med i liknande uttryck. "det blåser jag" och "åkt på en blåsing". Konfekten har ett samband med uttrycket "nyfiken i en strut" då båda förekommer under 1800-talets senare del. Då man lurades genom att sätta en strut på fingret och när någon lyfte på struten för att se om där fanns något godis, viftade man med fingret för att visa att där var tomt.²¹

¹⁷ Kärnan i problemet, den verkliga innebörden av något. Hellsing, Hellqvist & Hallengren 2007, s. 585

¹⁸ Wahlund 1990, s. 2, 34, 42, 63, 143

¹⁹ Hellsing, Hellqvist & Hallengren 2007, s. 357

²⁰ <http://www.ordbajsaren.se/lagga-lok-pa-laxen/>

²¹ <http://www.ordbajsaren.se/blast-pa-konfekten/>

Klart som korvspad

”Klart som korvspad”, lär ha använts redan på 1700-talet men det finns teorier om att det då uttryckts ironiskt om situationer som inte var helt glasklara. På engelska finns uttrycken ”plain as a pikestaff”, och ”clear as mud”.²²

Lägga rabarber på

”Lägga rabarber på” ett uttryck för att ”lägga vantarna på något” eller beslagta något som inte är ens eget, kan inte liknas vid stöld utan ses ändå som hyfsat okej, ”lägga rabarber på sista kanelbullen”. Uttrycket är en folketymologisk ombildning²³ av ordet embargo, spanskans ord för beslag, eller handelsförbud. Men det tolkades till order rabarber av liknelsen i bokstäver och ljudlighet.²⁴

Tårta på tårta

”Tårta på tårta”, en tautologi (to anto legein) om att upprepa sig, eller en upprepning av samma sak. Så som ”starta upp”, ”montera ihop”, ”cd-skiva”. Finns också i uttrycket ”kaka på kaka”. Okänt när det tillkommit, men betydelsen är för mycket av det goda helt enkelt.

Sitta i smöret

”Sitta i smöret”/ ”vara i smöret”, ”komma upp i smöret”, att ha det gott ställt, tillskillnad från att ”sitta i klistret” då man försatt sig i en knepig situation. Hos oss i norr har smöret haft hög status, det har fungerat som betalningsmedel, särskilt när det var dags att betala skatt. Även i Europa förstod man att smöret hade status upp i norr, men själva använde de produkten som substitut till lampolja. Plinius d.ä år 77 lär ha sagt ”E lacte fit et butyrum, barbarum gentium latutissimus cibus qui divites a plebe discernat.” ”Från mjölk görs smör, de barbariska folkens finaste föda som dessutom delar de rika från pöbeln”.²⁵

Bo på gräddhyllan

”Bo på gräddhyllan”, från 1987 och härstammar från begreppet ”gräddfil” 1983, om förtur och trafikled för privilegierade. ”Grädd-” har blivit ett prefix med förled²⁶ med en betydelse av mycket förmånligt och bra. Så att bo på gräddhyllan är att bo i ett privilegierat villaområde, gärna med utsikt över vattendrag och högre upp en omgivande bebyggelse.²⁷

²² Hellsing, Hellqvist & Hallengren 2007 s. 390; Holm 1985, s. 186

²³ En strävan efter att återskapa mening i ord och namn, en strävan som påverkat formen. Man måste nog räkna med att folketymologierna många gånger ledsagats av en förklarande berättelse, även om denna inte alltid finns bevarad. Vikstrand 2008, s. 461 – 468.

²⁴ Hellsing, Hellqvist & Hallengren 2007, s. 593

²⁵ <http://restaurang.se/meny.php?id=29>

²⁶ Förstärkningsord, är egentligen självständiga ord som knyts till ett annat ord som de förstärker. När dessa förstärkningsord ingår i okvalificerade ordkombinationer tappar de sin ursprungliga betydelse och då får de en ganska tom betydelse. Till skillnad från kvalificerade ordkombinationer, där de behåller sin ursprungliga betydelse och deras kombinerbarhet är begränsad, som i snus-torr och bränn-het. Moisse 2008, s.13

²⁷ Lundbladh 2002, s. 24

Ett av mina mål var att ta reda på vad som hände om jag delade på uttrycken, om de skulle ändras om och om inte hela uttrycket skulle finnas kvar. Nybildningar av de gamla uttrycken genom att ta bort och lägga till, byta ut och göra om.

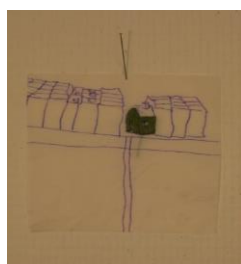
Lägga lök på...	... på laxen
Tårta på...	... på tårta
Kaka söker...	... söker maka
Mitt i...	... i smeten
Sitta i...	... i smöret
Vända på...	... på steken
Bo på på gräddhyllan

Jag testade samma teknik på några av de nyare uttrycken. Slutsatsen blev att de uttryck som bildats med prepositioner i form av i/ på/the/of var de uttryck som lättast kunde delas på.

En bulle i...	Step on the...
Smaka på...	Spill the...
Kött på...	Full of...
Strö salt i...	Milk the...
Ha rent mjöl i...	Cut the...
Bitar i...	Piece of...
Ertappas med fingrarna i...	Have a finger in...

Jag gjorde några prover för att se huruvida illustrationerna kunde fungera ovanpå plast eller i material som luckras upp av vatten. För att kunna ge betraktaren en chans att själv tolka det nya uttrycket. Men plasten var svår att arbeta fram detaljrika bilder i utan att hela ytan blev alltför porös, och materialprovet på vattenlösligt tyg liknade mer en virkning då jag behövde ha många lager stygn för att broderiet skulle bli tydligt.

Uttrycken kändes aldrig helt rätt, det var som att jag inte fick tag på det intressanta i dem. Jag hade redan gjort upp en bild i huvudet av hur de skulle göras, vilka som skulle broderas på speglar och vilka som skulle hänga fritt i rummet.

Det var som om jag redan hade gjort projektet och nu bara skulle färdigställa det. Så det spåret övergavs.

Åter igen gick jag tillbaka till mitt pm, vad var det jag faktiskt velat göra?

Om jag vill förnya och fräscha upp, konservera och bevara för framtiden men göra det mer förståeligt, då borde jag kanske inte bryta isär. Det handlade trots allt om en form av konservering, likt Lotta Lundgren skriver.

Ett kulturarv som måste föras vidare av respekt för det som var – men också med hänsyn till de som kommer efter oss. Det är för svårt att förstå sin historia bara genom böcker och med huvudet. Ibland måste vi också närma oss den med våra kroppar och händer.²⁸

²⁸ Hemslojd, nr. 4 2014, s. 13

Jag ville ha en samhörighet mellan text och bild, de skulle tala samma språk. Författaren Sara Lövestam kan vara något på spåren, broderiet fogar samman bilden med språket.

Språket är som ett korsstygnbroderi. Om vi vänder på det så ser vi hur det egentligen går till²⁹

De broderade stygnen är lite lika bokstäver. Ett ensamt stygn syns knappt men tillsammans med andra stygn så bygger de en yta, på samma sätt som bokstäver behöver bli sammanfogade andra bokstäver för att berätta sin historia.

Nio uttryck

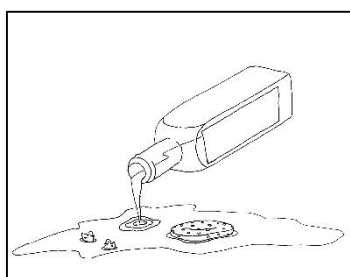
Vad skulle hända om jag flyttade de uråldriga uttrycken till dagens värld, med dagens ord och uttryck. Vart skulle vi sitta i dag om vi suttit i smöret sedan romartiden. Vart bor vi idag om vi på 80-talet bodde på gräddhyllan. Vad läggs ovanpå något annat i dagens matkultur som ger en oväntad och äcklig bismak likt löken gjorde på medeltiden.

Jag vägde fram och tillbaka mellan de olika uttrycken från hösten, urvalet blev till av de jag hade haft svårast att förlika mig med och de som startat intressantast konversationer. "Sitta i smöret", "bo på gräddhyllan" och "lägga lök på laxen".

Anledningen till att det blev nio uttryck var den uttänkta symmetrin som skulle bildas vid upphängningen, tre gånger tre. Jag ville ha välformulerade uttryck, en salig blandning av slang, idiom och ordspråk, jag ville visa på en bredd men också lura betraktaren att tro att mina påhittade uttryck redan var etablerade genom att röra ihop dem med redan existerade.

Jag ville att bilderna skulle göras likt bokstavstolkade illustrationer, inte så mycket för att hjälpa betraktaren att förstå uttrycket utan för att belysa det kluriga i texten.

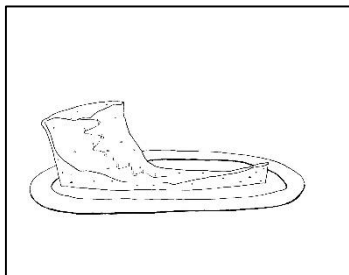
Hur ser det ut när man badar i olivolja? Vem åker skidor på skalken till en ost? Om biffen blivit trasig, hur lagar man den då? Illustrationerna är alla gjorda med en viss tvetydighet, det naiva och humoristiska har varit mitt sätt att tolka samtida problem som bostadsbrist, miljöpåverkan och matslöseri.

Bada i olivolja

Badandet i olivolja, inte helt otänkbart för någon med eksem. Att ha olja i badvattnet är ett recept för att återfukta huden, även om det då bara ordinerats någon matsked i det fulla karet. Men släpper man ut olja i havet så har man en naturkatastrof på sitt samvete. Oljan beskrivs som det svarta guld, ett hot mot miljön, men samtidigt en naturprodukt som människor gör sig rikare och rikare på. Badandet tyder på att något är i så stor mängd att man kan röra sig runt i det, att bara kunna sitta i smör är ingenting mot att kunna bada i exklusiv kallpressad olivolja.

²⁹ Citerad i *Hemslöjd* nr. 3 2014, s. 11

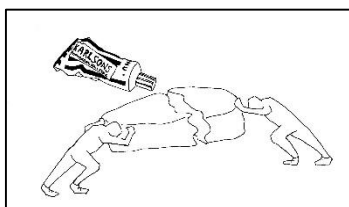

Skidbacken är också en ost

Att skidbacken också är en ost är min mildare påminnelse av uppmaningen att sluta göra skidbackar i osten. Uttrycket flörtar med det gamla ordspråket ”små smulor är också bröd”³⁰, något som jag som smörgåsätare inte håller med om. Smulorna har inte längre samma värde som det hela brödet, men skidbacken kan fortfarande

malas ned till en pajfyllning eller läggas ovanpå en pizza.

Kanske att den upphyvlade ostskalken kommer gå samma öde till mötes som smulorna, ingen vill ha en skiva av den hårda kanten.

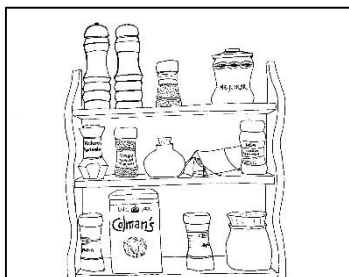

Fixa biffen

”Fixa biffen”, även, ”saken är biff”, är synonymer med ”det är ordnat” eller ”det är färdigt”. Uttrycket har sitt ursprung i det militära under 1940-talet.

Om en ansökan bifölls, markerades den med texten ”bif.” Texten ”bif.” Uttalades så

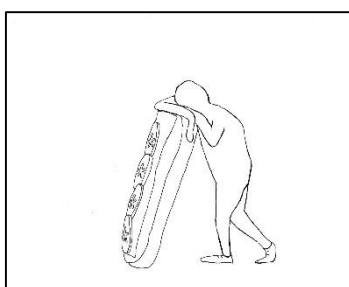
småningom biff. Uttrycken kan ibland också förekomma i formen ”saken är Oskar”, där Oskar hänvisar till biffmaträtten filé Oscar.³¹

Tälta på kryddhyllan

Det finns något exotiskt med att bo på en kryddhylla. Atmosfären av aromatiska dofter, utsikten över hela köket och värmen från spisen. När jag växte upp skröts det om vilka fantastiska resor man gjort söderut under vinterhalvåret. Det lyxigaste man kunde göra var att fira jul i Thailand.

Det är också en illustration av drömmen om semester. Men i min tolkning av den moderniserade gräddhyllan så finns det något som skaver, den röda villan med vita knutar är utbytt mot ett tält. Som en kommentar till bostadsbristen och situationen i världen, flyktinglägren och hemlösheten men också den evigt vandrande nomaden som inte kan slå sig till ro.

Stödmacka

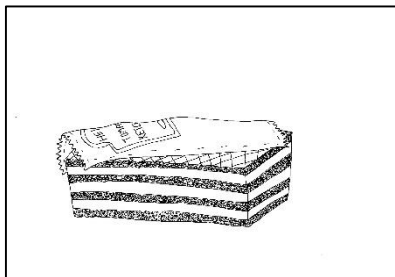
Att ta stöd på en macka när hungern blir för stor är något min syster gjort sedan 2005, men mest förekommande är modeordet³² från 2009 och framåt.

Stödmackan beskrivs som ”en smörgås som förtärs under tiden annan mer komplex mat tillagas”.

³⁰ Holm 1985, s. 307

³¹ Hellsing, Hellquist & Hallengren 2007, s. 59

³² Ord som vid något tillfälle är speciellt populära och vanliga. Modeord kan vara gamla svenska ord i ny användning (*biten*), fackuttryck i allmänspråklig användning (*alienation*), lånord (*en hit*) eller översättningslån (*livskvalitet* från engelska *quality of life*). Olika grupper i samhället, t.ex. yrkesgrupper och åldersgrupper, har i stor utsträckning olika modeord. *Nationalencyklopedin*

Lägga ketchup på kex

I ett försök att hitta något äckligt att lägga ovanpå något dök ketchup upp. Ketchup är tillbehör som kan ätas med i princip allt. Bland 90-talister, som mig själv, har jag mött de som äter ketchup med ris, med mjukglass, kanelbullar och popcorn för att bara nämna några av alla märkliga kombinationer. Företaget

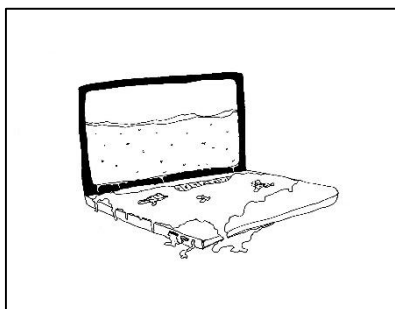
Felix's ketchup har även gjort en reklamfilm om problematiken i att inte vilja äta ketchup till pannkakor.³³

Ketchup är en produkt som de flesta har en åsikt om, men vad är det egentligen?

Ketchup är ketchup, inte en sås, inte en kräm, inte en röra.³⁴

Jag tänker mig att ketchup kan jämföras med forntidens lök, den är smakfull och tvetydlig.

Placerandet av ketchup ovanpå ett kex berodde på att jag ville behålla rytmen som fanns i det äldre uttrycket, men också flörta med mina barndomsminnen av konstiga kombinationer av tomatröra och diverse sötsaker. Att det blev kex hade med den ljudlika likheten med lax.

Kräm i datorn

Jag har hört många skräckhistorier om hur man spillt ut diverse klubbiga vätskor över tangentbordet. Apelsinjuice, kaffe, cola... Något man definitivt inte vill ha. Men ändå suckar jag nog flera gånger om dagen över hur lite "kräm" det är i nätverket, att datorn dör av elbrist och att allt allmänt går för långsamt. Alla vill ha "kräm i datorn". Uttrycket syns, enligt

språkbanken, första gången på nätet i en tråd om bärbara datorer på familjeliv.se³⁵, i kontexten, "Sedan är det ju ändå alltid bra med lite mer kräm i datorn än vad tänkt sig ifrån början."

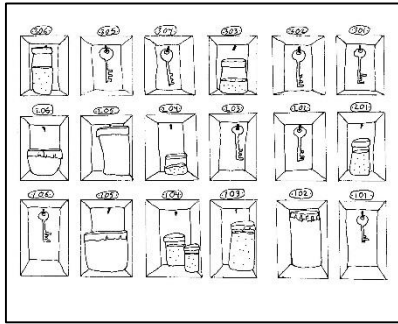
Men efter lite efterforskning på sweclockers³⁶, ett forum för datorintresserade, så tror jag mig vara säker på att uttrycket är mycket äldre än så. Teorier om att uttrycket kommer från el-teknikområdet, motorsporten och raggarkulturen är rådande, och alla är säkra på att kräm är något man vill ha i datorn, vare sig det handlar om processorns drivkraft eller hastigheten på internetet.

³³ <https://www.youtube.com/watch?v=j3IdIhx31DE>

³⁴ Linnea Rosenqvist och Anna-Frida Forslund (personlig kommunikation 2015-04-23)

³⁵ <http://spraakbanken.gu.se/korp/#?cqp=%5B%20%26%20%5D&page=o&search=word%7C%22kr%C3%A4m%20i%20datorn%22>

³⁶ <http://www.sweclockers.com/forum/22-microsoft-windows/1365218-vem-vill-ha-kram-i-datorn/#post15372403>

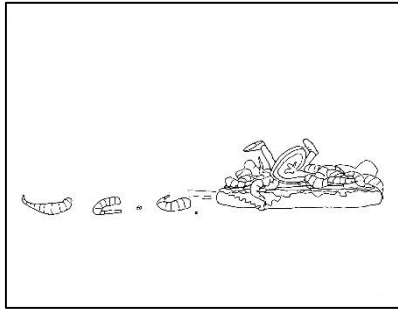

Surdegshotell

Låta surdegen ta in på hotell, är en tjänst för stressade surdegsbrödsbakare.

Ett bageri matar surdegen och ger den kärlek medan ägaren åker på semester. Surdegen har fått en egen kultur och fick sitt stora genomslag 2010. Den har blivit en livsstilsmarkör och står för en urban och medveten livsstil som eftersträvas av många

men föraktas av ännu fler.³⁷

Glida fram på en räkmacka

Glidandet på räkmackan handlar om tillvaron, om att ha det lätt, ha framgång utan att anstränga sig, få allt serverat. Uttrycket finns i många varianter, "glida in på en räkmacka", "glida fram på en räkmacka", "glida omkring på en räkmacka", "glida runt på en räkmacka", "åka på en räkmacka", "surfa på en räkmacka", "segla på en räkmacka", "leva på en

räkmacka". Troligtvis från 1970-talet trots att vi ätit räkor i Sverige sen 1500-talet. Vem som myntat uttrycket är ovisst men nedan följer en teori, ta den med "en nypa salt".³⁸

Historien börjar en alldeles vanligt vinterdag i Åre. Börje, chef för den stora slalomtävlingen som skulle gå av stapeln nästkommande vecka, många kända, internationella namn stod på tävlingslistan, satt i toppstugan och kände sig lagom go, gla och rund om fötterna. Börje, som började bli sugen på lite vickning hojtade sin beställning till servitrisen, men hon förklarade att köket redan stängt för kvällen. "Låt mig prata med hovmästarn" befallde Börje. Hovmästarn, Klas, förklarade att han just städade klart heeela köket och inte tänkte göra om det. Men Börje insisterade. Diskussionen ledde till slut till att Börje fick sin vickning, närmare bestämt en räkmacka som Klas slängde ihop på villkoret att han fick första startplatsen i den stora slalomtävlingen. Och sagt och gjort, en vecka senare startade Klas, iförd sin gamla slitna skidjacka och mjukisbyxor (inga moderniteter som täckbyxor här inte) som förste åkare, före hela världens skidelit. Hans åktid var väl inget att skryta med, men han gled i alla fall in på en räkmacka.³⁹

Materialen

I höstens projekt använde jag mig av ett linnetyg, vävt i en fiskbensmönstrad kypertbinding som bakgrund. Illustrationerna trycktes med Acra-K och broderades med moulinégarn och egenfärgade sytrådar för att få rätt nyanser. På välvalda illustrationer så applicerade jag även tygbitar för att få heltäckande fält som bröt av mot de flammiga stygnen. Allt i nedtonad smutsig pastell. Dessa tekniker gav ett harmoniserade i uttryck som jag ville ta med mig in i det nya projektet. Att broderierna kan ses ha en patina likt gamla solblekta väggbonader ger dem, enligt mig, ett mer autentiskt uttryck.

³⁷ <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/nyord/nyord/aktuellt-nyord-2002-2014/2013-10-20-surdegshotell-.html>

³⁸ <https://ingridamy.wordpress.com/2009/10/14/rakmacka/>

³⁹ <https://vimsy.wordpress.com/2011/10/>

Jag ville att de nya illustrationerna skulle kunna samsas med de gamla, att de skulle kunna upplevas som en helhet utan att de nya skulle sticka i ögonen. Men samtidigt ville jag också prova på något nytt.

Jag ville behålla samspelet mellan den ljusa bakgrunden, den tryckta illustrationen och det ifyllda broderiet. Dels för det tankarna, på ett lekfullt sätt, till ifyllnadsböckerna och de kopierade stencilerna på kattungar och blommor som jag färglagt på lågstadiet.

Det handlade även om avvägningen och kontrasten mellan den tryckta linjen och det uppbyggda stygnet. Men också om att sluta cirkeln, min utgångspunkt i de broderade bonaderna med uppmanande budskap och efterlevnadsregler. Broderade budskap med illustrationer som syftade till eftertänksamhet, likt budskapet jag har med mina broderade bonader.

Testen med andra material som plast och upplösbara material kan man läsa om på sidan tolv, men jag gjorde också försök på papper med liknande resultat. Tyg är det material som lämpar sig bäst för att perforeras av nålar och tråd, punkt slut. Men papper och plast har andra kvalitéer som jag ville ta till vara på. Kvalitéer där tyg inte räcker till. De kunde agera heltäckande yta genom att nästas fast i kanterna eller limmas fast direkt på tyget. Pappret som jag hade fått sponsrat av Papyrus fanns i en uppsjö av färger, styvhet, glansighet och matthet. Jag hade en tanke om att pappret skulle spela med i tre illustrationer, "bada i olivolja", "kräm i datorn" och "skidbacken är också en ost". I de två senare fungerade det som jag tänkt. Men då jag inte fick till rätt nyans av utspild olja med pappret utan att det såg för klumpigt ut gav jag upp idén och bytte ut det mot ett tyg färgat med väddklint.

Kontexten

För det broderade uttrycket har jag sökt mig till en kontext där brodöser, tecknare och illustratörer verkar i en värld där vardagen är inspirationen och där humorn är en lösning på hur man tacklar många av världens alla problem.

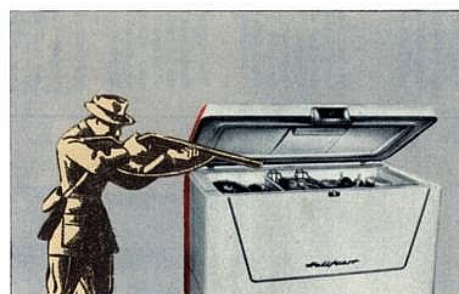
Så som Britta Johanssons bilder beskrivits.

Skämtet är en effektiv dyrk som öppnar låsningar av förutfattade meningar. I hennes bilder glider >>haha<< omärkligt över i >>aha<<.40

Jan Stenmark (1949)

En tecknare som monterar ihop text och bild på ett humoristiskt sätt.

Bildmontage, tecknat och foton i en härlig röra med ditklistrade texter som förvränger och säger något oväntat och underfundigt om tillvaron.

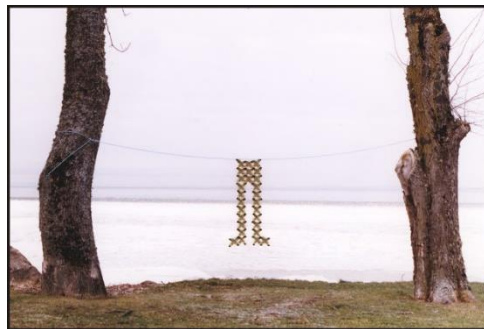

Han tröttnade aldrig på att skjuta den stackars älgen.

⁴⁰ Borg, B. (2005). Med korsstyngsglimten i ögat., *Hemslöjden*, nr. 1, s.29 - 31

Britta Johansson (1951)

En collagebrodös som kombinerar korsstyggn, inklistrade bilder och broderi ovanpå papper. Hon broderar det som betraktaren redan har ett förhållande till och som väcker minnen med en humoristiskt ton.

[6oden]

Ida-Lovisa Rudolfsson (1979)

Brodös som blandar broderi, screentryck, textilfärg och applikationer. Ofta har hon broderat på en yta och monterat det på en annan och ibland kan man se små spår av blyerts där hon mitt i bilden ändrat position eller perspektiv. Alla Rudolfssons bildvärldar kretsar kring vardagen men med en skevhet och en kritisk blick på hur det moderna konsumtionssamhället fungerar.

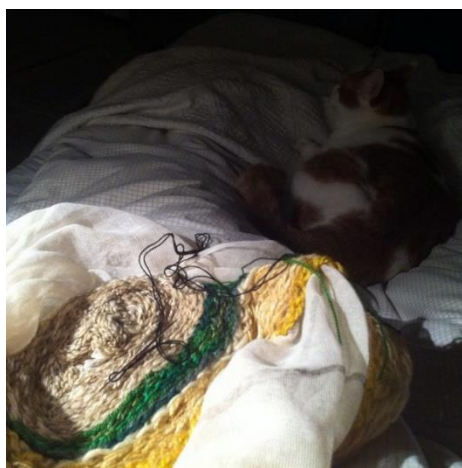
[Advent]

Maria Ryan Sondresen (1977)

En brodös som broderar stort med ett lätt och tecknande uttryck. Lappar ihop stora tygbitar likt en tapet som stygnen får bre ut sig över. I hennes broderier dansar stygnet fram i en berättelse. Där blommor på servisen får liv, förvandlas till fjärilar och flyger iväg.

[del ur broderiet Skaland Bedehus]

[stödmackan under tillverkning]

Om att brodera stort och brodera större. Jag fick i ett tidigt stadi under projektet en fråga som gav mig ett huvudbry att bråka med. Ett huvudbry som till sist fick mig att agera. Hur vore det om jag klev ut ur bekvämlighetszonen, åtminstone för att ta reda på varför jag valt att gestalta illustrationerna i den skala jag gjort. Jag tecknade alla originalen lite större än tidigare men av tekniska skäl blev de ändå i ungefär samma storlek när de väl trycktes. Formatet är ett format som passar för detaljrikedomen i bilderna.

Mest för skoj skull så projicerade jag en av illustrationerna, ”stödmackan”, på en vägg, ritade upp den i en skala så att jag själv kunde luta mig mot smörgåsen. Om jag nu skulle brodera större kunde det lika gärna vara väldigt stort. Broderiet var aldrig tänkt att bli klart, utan mest till för som stöd för min tes om att mina illustrationer lämpade sig bäst i litet format. Men att brodera på den gigantiska mackan med stora styng var frigörande och lättsamt på ett sätt som de mindre broderierna inte inbjöd till. Det gick att skynda på stygnen, göra det lite slarvig för att sedan gå över ytan en gång till med stygn som fick de föregående trådarna att lägga sig på plats. Jag tog också lärdom av Rudolfssons broderiteknik där hela broderiet inte är broderat på samma tygstycke. Smörgåsen delades upp så att bröd och pålägg fick egna bakgrunder att bre ut sig på.

Övergången från en uppförstoring av motivet till en ensam macka, skedde stegvis. Först uppförstorades hela teckningen, jag testade att promenera in i bilden och bli ett med broderiet. Jag filmade en sekvens där jag bytte plats med figuren i teckningen. Det blev en undersökning i vart gränsen mellan verklighet och saga går, lite likt Kristin Bergman gjorde i sitt examensarbete ”klädd i blyerts”.

Tanken var länge att illustrationen skulle finnas i mänskligskala, figur, text och ostsmörgås. Men att göra en tolkning i fullskala med en mänsklig gestalt blev kaka på kaka. Det behövdes inte en illustration av en person när smörgåsen var möjlig att fysiskt luta sig på.

I min uppförstoring ville jag även förstora stygnen. De små broderierna är uppbyggda av många många sytrådstunna stygn för att få en skiftande och mer levande effekt. På samma sätt är den stora mackan uppbyggd, men med skalenlig tråd. Den tunna sytråden är utbytt mot tjockt yllegarn.

Inramning

Tidigt i projektet började jag tänka på slutresultatet, jag ville att de skulle få ett avslutat uttryck. Men hur alla nio uttryck skulle kunna samsas på en yta?

Min första tanke handlade om att jag ville se dem i en organiserad form, en fyrkant byggd av nio liggande ovala former.

Men den tanken byttes ut mot tankar om organiserat kaos. Jag ville att de inramade illustrationerna skulle hänga i en konstellation som påminde om en vägg av fotografier, där olika format och former samspekar med varandra.

De ovala ramarna för tankarna till svartvita fotografier från förr. Fotografier som man valt ut, framkallat och värdesatt genom att rama in dem, på samma sätt ville jag ge mina broderier en värdig avslutning.

Resultatet

Projektet resulterade i nio broderade illustrationer, varav tre uppfräschade idiomatiska uttryck, ett restaurerat ordspråk, två nutida uttryck, ett slanguttryck och två modeord. Nio små broderier och ett stort.

I många öron kan broderi låta ytligt och sakna djup, vara enbart dekorativt. Att brodera ut en text, till exempel, innebär ju att överdriva, utsmycka och skarva. Och med lite otur kan ordet föra tankarna till nedböjda kvinnohuvuden och påtvingad inåtvändhet. Men broderiet är ett språk, och det kan uttrycka allt du vill.⁴¹

Varför väva bilder, frågade sig Maria Adlercreutz. Hon fortsatte: för mig innebär inte vävning isolering eller avståndstagande, men ett sätt att göra verkligheten fattbar i ett material som också kommer sinnena nära, inte bara tanken.⁴²

Så som Dackenberg skriver, tänker jag mig broderiet som ett språk, ett sätt att förmedla mina tankar kring vardagen, språket, livet och världen. Även Adlercreutz, som visserligen använder vävningen, en annan tidskrävande teknik, har en poäng. Det handlar om att förstå sig på världen och göra den gripbar med det material man har för händerna. Mina broderier har blivit mer än bara platta ytor av stygn. De har blivit tankeväckande, finurliga och fantasieggande berättelser och tolkningar av vardagen.

Det jag skulle göra var att ge mig in världen av slang, ordspråk och idiomatiska uttryck. Hitta likheter mellan olika språks idiom. Förstå vilken roll valet av ord har och hur de kan ses som en avspiegling av världen vi lever i. Få större förståelse för språk, språkbruk och kommunikation i samhället i stort och göra detta med hjälp av broderiet som uttrycksmedel.

Jag skulle mynta hemmagjorda begrepp och uttryck. Vrida och vända på uttrycken som finns idag och se vad som händer när orden bytte plats. Jag skulle ta reda på vad krävs för att uttrycken skulle få fotfäste idag, om det behövdes en igenkänningsfaktor och vad det är som gör att vissa uttryck används mer frekvent än andra. Dessutom hade jag en förhoppning om att fräscha upp de historiska och till viss del konserverade uttrycken för att få dem att passa samhället idag.

⁴¹ Dackenberg 2013, s. 9

⁴² Stensman 2014, s. 38 – 39

[Tälta på kryddhyllan]

[detaljbild]

[Lägga ketchup på kex]

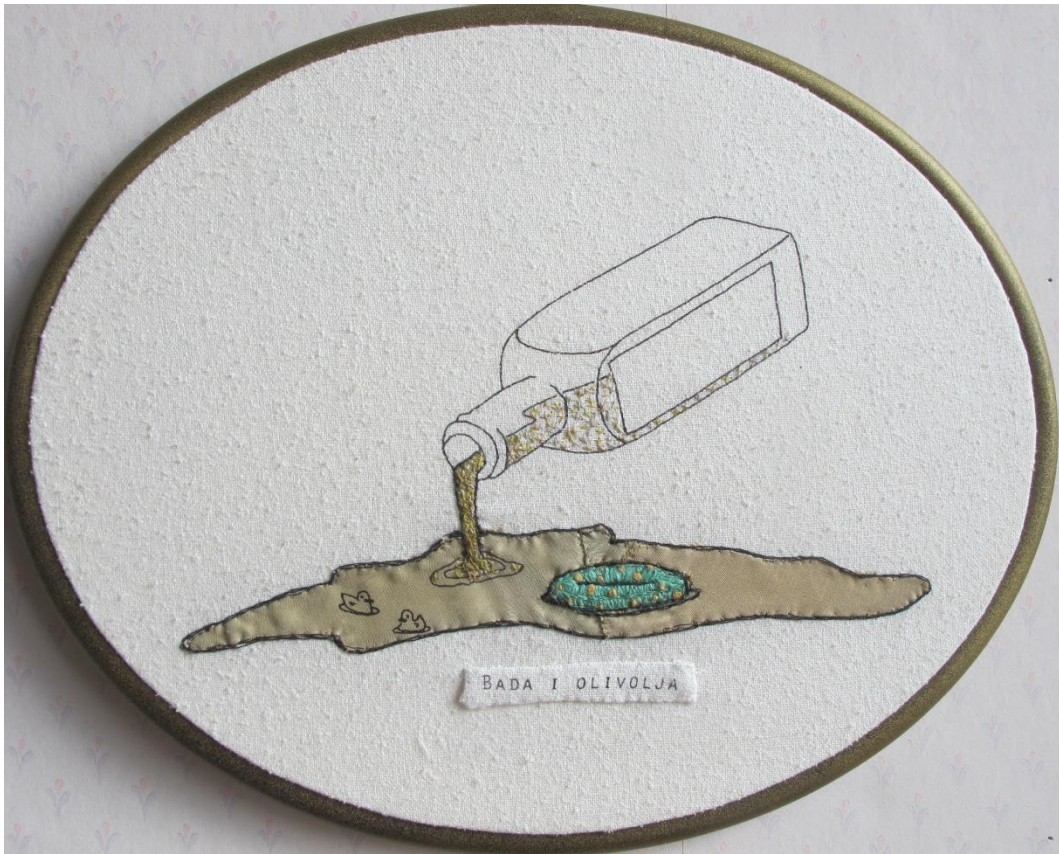
[detaljbild]

[Fixa biffen]

[detaljbild]

[Bada i olivolja]

[detaljbild]

[Skidbacken är också en ost]

[detaljbild]

[Glida fram på en räkmacka]

[detaljbild]

[Kräm i datorn]

[detaljbild]

[Surdegshotell]

[detaljbild]

[Stödmacka]

[detaljbild]

In i världen av uttryck har jag promenerat på med raska steg, hittat en mängd idiom på olika språk och tagit itu med språkproblematiken. Jag har gjort en tolkning av den avspeglade världen i mina broderier, några av dem egenpåhittade och några uppfräschade versioner av gamla dammiga uttryck. Huruvida uttrycken kommer att spridas, och kanske bli mer frekvent använda än andra tåls att vänta på, än har de inte sett dagens ljus mer än via ljusglimtar i social media.

Reflektion

Jag ville ge mig in i världen av slang, ordspråk och idiomatiska uttryck. Ut i världen gick jag och kom tillbaka lite visare, många nya uttryck rikare och inspirerad till att göra fler resor. Projektet har gett många sidospår, var av det stora broderiet är ett av dem, sidospår som jag är villig till att ta upp och utforska i andra dimensioner och format.

Tiden och handarbetet

Broderi tar tid och 78 dagar är inte särskilt lång tid. Men tack vare att broderiet är en långsam teknik tillåter den en eftertänksamhet som ett examensarbete behöver.

Jag skulle inte kunna skriva det bättre själv än vad Nina Björk och Staffan Bengtsson gör, handarbete är något man gör för att förstå sig på sig själv.

Småkakor och korsstygn. Finska pinnar, schackrutor, drömmar. Rosor, tomtar, hönor. 2 dl mjöl, 100 g smör. Sex trådar rött garn. Onödiga bagateller (...) kaffetåren den bästa är" som upproriska ord, nä det vore väl att ta i. Det broderad bonadernas budskap bär inte precis på förändrandets kraft. Men å andra sidan bär de på något annat som jag också tycker är värdefullt: Tacksamhet (...)

Det är inte någon lönsamhetskalkyl bakom hembakta kakor eller egensydda broderier. Det är nästan alltid billigare och definitivt enklare att köpa nytt. Så varför håller man ändå på med handarbete? Kanske för att man förstår det. Man förstår sitt eget arbete, hur det växer fram. Varför det blir som det blir (...)

Att brodera korsstygn är motsatsen till att vara alienerad."⁴³

Ändå inger mig få saker idag sådan respekt som handarbetet. Inte enbart för att jag själv gått bet. Det där handarbetet kvinnor plockar fram på bussen, till kaffet och på stranden gör mig avundsjuk. En bok javisst, men handarbete! Koncentrationen, den som får arbetet att se så enkelt ut, lyser med stor skön integritet(...)

Handarbetets ideologiska implikationer ska inte underskattas. Vi lever i en kultur som underskattat och närmast föraktat arbeten som bär handens avtryck; amatörism kallades det länge. I själva verket är det precis tvärtom. Handen har blivit en pålitlig avsändare, vi söker efter dess avtryck inom fler områden. Inte bara inom konstens.⁴⁴

Illustrationen och bilden

Under min redovisning diskuterades det kring skillnaden mellan illustration och bild, mellan gestaltning och bildtolkning. Det diskuterades även kring relationen mellan text och bild. Huruvida det kunde räcka med enbart text eller bara bild.

Jag skulle vilja påstå att det krävs både text och bild, åtminstone till de vägghängda broderierna. De hyllar den broderade bonaden, men är inte enbart ett upplysande budskap, det handlar om en större förståelse. Den bokstavliga bildtolkningen behövs för att förstå texten, men utan texten så har bilden tappat en del av sin innebörd. När det sen kommer till "stödmackan" så är den som tidigare beskrivits en vidareutveckling, ett sidospår, där texten blivit överflödigt då kroppens relation till objektet tagit rollen som textgestaltare. Smörgåsen behöver ingen namnskylt, den går att luta sig på, där av en stödmacka.

⁴³ Björk 2013 s. 39

⁴⁴ Bengtsson 2013, s. 34

Slutord

Att använda nål och tråd för att förmedla budskap är inget nytt, det är en teknik som funnit i många generationer och varit ett sätt för människor att göra sig hörda när inga andra medel funnits tillhands.

Att penna och papper är ett farligt vapen är den största anledning till att kvinnor ofta nekats att lära sig läsa och skriva, eller helt enkelt nekats medel att göra det med. Metta Fock försökte istället hävda sin rätt att säga sig åsikt genom det medel som alltid stått kvinnan till buds: Hantverket.⁴⁵

Så som Metta Fock ville göra sin röst hörd 1805 vill jag nu, 2015, göra min röst hörd i världen. Jag vill med nio uttryck göra människor uppmärksamma på det vi annars skulle ta för givet. Språket är klurigt och fascinerade, men efter tio veckor nergrävd i böcker och flitigt broderande känns det inte längre allt för främmande och knepigt.

⁴⁵ Svensson 2014, s. 56 – 61

Källhänvisningar

- Bengtsson, S. (2013). När slöjden kom tillbaka. *Hemslöjd*, nr. 4, s. 34
- Björk, N. (2013). Tråd på tråd. *Hemslöjd*, nr. 5, s. 39
- Borg, B. (2011). Det är inte roligt att vara människa i min bildvärld. *Tidskriften Svenskt konsthantverk*, nr 2. 12 – 17
- Borg, B. (2005). Med korsstyngsglimten i ögat., *Hemslöjden*, nr. 1, s.29 - 31
- Dackenberg C. B. (2013). Sy för liv och lust. *Hemslöjd*, nr. 4, s. 9
- Hellsing, B., Hellqvist, M. & Hallengren, A. (2007). *Bevingat, från Adam och Eva till köttberget*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Hellspång, L., & Söderberg, B. (1996). *Grepp om språket*. Lund: Studentlitteratur.
- Holm, P. (1985). *Bevingade ord*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Holm, P. (1975). *Ordspråk och talesätt*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Leijer, D. (1981). *Broderier material, teknik, mönster. En handbok i färg*. Stockholm: Bokförlaget Forum.
- Lindström, F. (2004). *Jordens smartaste ord: språkliga gåtor och mänskligt tänkt*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Lindström, F. (2002). *Världens dåligaste språk: tankar om språket och människan idag*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Restaurangbranschord för utspillt kaffe. Lindström, F. (2002 19 december). Värsta språket, *Sveriges television kanal 2*. Säsong 1, avsnitt 8 av 8.
- Lundbladh, C.E. (2002). Prefixlika förleder. I S-G Malmgren & H Lindqvist. (Red.) : *Projektet ORDAT*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Lövestam, S. (2014). Citerad i *Hemslöjd* nr. 3, s. 11
- Malm, J. (2013). Stygn som viskar och skriker. *Hemslöjd*, nr 4.
- Marklund, K. (Red.). (1995). *Norrländsk uppslagsbok: ett uppslagsverk på vetenskaplig grund om den norrländska regionen*. band 3. Höganäs: Bra Böcker.
- Mat som konst. (2015, 17 april). *Dagens Nyheter* s.6
- Moisse, S. (2008) Emotivt språk i svenska elevers uppsatser. Masteruppsats. Humanistiska fakulteten, Universitetet i Gent.
- Moore, C. J. (2006). *Med andra ord. Spårkälskarens guide till världens märkligaste ord och uttryck*. Stockholm: Nordstedts Förlag.
- Ordet. *Hemslöjd*, (2013) nr 4. s.
- Petersen, G., Svernås, E. (1978). *Sömmar och styng*. Västerås: Ica bokförlag.
- Stenmark, J. (1990). *Detta har hänt*. Stockholm: Tago förlag.
- Stensman, M-L. (2014). I hennes ögon bevaras folkets ljus. *Svenskt konsthantverk*, nr 1 – 2, s. 38 – 39
- Svensson, A. (2014). Vägen till frihet, *Hemslöjd*, nr. 6, s. 56 – 61
- Vad är hemslöjd för dig? *Hemslöjd* nr. 4, 2014 s. 13
- Vikstrand, P. (2008). *Folketymologier. Om ortnamnens meningsskapande funktion*. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen.

Wahlund, P.E. (1990). *Osed och ordsed: 1234 gamla svenska ordspråk och talesätt*. Stockholm: Natur & kultur.

Wikström, J. (2009). *Hem ljuva hem: och andra broderade budskap*. Stockholm: Max förlag.

Winter, K. (1971). *Amerikanskt slanglexikon*. Stockholm: Prisma.

Hämtat 20 april 2015, från

http://www.livet.se/ord/liknande/se_22109

Hämtad 23 april 2015, från

<https://www.youtube.com/watch?v=j3IdIhx3iDE>

<https://vimsy.wordpress.com/2011/10/>

Hämtad 24 april 2015, från

<http://spraakbanken.gu.se/korp/#?cqp=%5B%20%26%20%5D&page=o&search=word%7C%22kr%3%A4m%20i%20datorn%22>

<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/nyord/nyord/aktuellt-nyord-2002-2014/2013-10-20-surdegshotell-.html>

<http://www.sweclockers.com/forum/22-microsoft-windows/1365218-vem-vill-ha-kram-i-datorn/#post15372403>

Nationalencyklopedin, modeord. www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/modeord

Nationalencyklopedin, idiomatisk. www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/idiomatisk

Hämtat 25 april 2015, från

<http://www.ordbajsaren.se/lagga-lok-pa-laxen/>

<http://www.ordbajsaren.se/blast-pa-konfekten/>

<http://restaurang.se/meny.php?id=29>

<http://ingridamy.wordpress.com/2009/10/14/rakmacka/>

Tack till

Birgitta Käll

Papyrus

Anna-Frida Forslund

Linnea Rosenqvist

Ronja Reuber

Dominika Kemilä

Rune Romhed

Mia Persson

Erik Rydén

Viola Zettergren

Johanna Svallingson